

ROZPRAWY KOMISJI JĘZYKOWEJ

TOM LXXIII

JĘZYKOWY KRAJOBRAZ POLSKI.
WYRAZY POSPOLITE I NAZWY WŁASNE

THE LINGUISTIC LANDSCAPE OF POLAND.
COMMON WORDS AND PROPER NOUNS

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
ŁÓDŹ 2025

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
SOCIETAS SCIENTIARUM ŁODZIENSIS
WYDZIAŁ I - JĘZYKOZNAWSTWA, NAUKI O LITERATURZE I FILOZOFII

ROZPRAWY KOMISJI JĘZYKOWEJ

TOM LXXIII

JĘZYKOWY KRAJOBRAZ POLSKI.
WYRAZY POSPOLITE I NAZWY WŁASNE

THE LINGUISTIC LANDSCAPE OF POLAND.
COMMON WORDS AND PROPER NOUNS

pod redakcją Ireny Jaros, Haliny Kurek, Stanisława Cygana

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
ŁÓDŹ 2025

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
95-505 Łódź, ul. M. Curie-Skłodowskiej 11
<http://ltn.lodz.pl> e-mail: biuro@ltn.lodz.pl tel. 42/66-55-459

Redaktor naczelna: IRENA JAROS (Uniwersytet Łódzki)
Z-ca redaktor naczelnej: KATARZYNA SICIŃSKA (Uniwersytet Łódzki)
Redaktorzy tomu: IRENA JAROS (Uniwersytet Łódzki),
HALINA KUREK (Uniwersytet Jagielloński),
STANISŁAW CYGAN (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)

Członkowie redakcji: MARIA BIOLIK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn),
MAREK CYBULSKI (Uniwersytet Łódzki),
FELIKS CZYŻEWSKI (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin),
STANISŁAW DUBISZ (Uniwersytet Warszawski),
JÚLIA DUDÁŠOVÁ-KRIŠŠÁKOVÁ (Uniwersytet Preszowski, Preszów),
BOGUSŁAW DUNAJ (Uniwersytet Jagielloński, Kraków),
BJÖRN HANSEN (Uniwersytet w Ratyźbonie),
PAWŁO HRYCENKO (Narodowa Akademia Nauk Ukrainy, Kijów),
KARMEN KENDA-JEŽ (Słoweńska Akademia Nauki i Sztuki, Lublana),
MICHAEL MOSER (Uniwersytet Wiedeński),
PIOTR STALMASZCZYK (Uniwersytet Łódzki), ANNA STROKOWSKA (Uniwersytet Łódzki)

Sekretarz redakcji: EWELINA ZAJĄC (Uniwersytet Łódzki)

Redaktor językowy: MONIKA PORADECKA

Punktacja MEiN: 20

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Indeksowanie: Biblioteka Narodowa-Polona, CEEOL, CEJSH, CrossRef, ERIH Plus,
Index Copernicus, Linguistic Bibliography, Biblioteka Nauki, PBN
Czasopismo Open Access: <http://www.czasopisma.ltn.lodz.pl/Rozprawy-Komisji-Jezykowej>
Publikacja na licencji Creative Commons – CC BY 4.0 Treść licencji dostępna na stronie
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>
© Copyright by Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2025

ISSN 0076-0390; e-ISSN 2450-9310
<https://doi.org/10.26485/RKJ>
<https://doi.org/10.26485/RKJ/2025/73>

Druk: POZKAL Spółka z o.o. Sp. k., 88-100 Inowrocław, ul. Cegielna 10-12, tel. +48 52 35 42 700
Nakład: 40 egz.

Prof. Dr hab. Halina Pelcowa

Spis treści

Od Redakcji.....	13
Stanisław CYGAN	
Ze Szczepieszyna na katedrę Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Szkic do portretu profesor Haliny Pelcowej.....	15
– From Szczepieszyn to the Department of Marie Curie-Skłodowska University in Lublin. A Sketch for a Portrait of Professor Halina Pelcowa	
Feliks CZYŻEWSKI	
Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie na przykładzie antroponimii włodawskiej.....	51
– Polish-East Slavic Borderland as Exemplified by Włodawa Anthroponymy	
Stanisław DUBISZ	
Z historii dialektologii. Nieznana kartka z dziejów badań gwary sejneńskiej.....	75
– From the History of Dialectology. An Unknown Page of the Sejny Dialect's Past	
Agnieszka DUDEK-SZUMIGAJ, Marek OLEJNIK	
Polsko-ukraińskie związki leksykalne w świetle badań profesor Haliny Pelcowej.....	87
– Polish-Ukrainian Lexical Relations in the Light of Research by Professor Halina Pelcowa	
Beata GALA-MILCZAREK	
Budowa słowotwórcza gwarowych nazw rezultatywnych.....	99
– The Word Formation of Dialectal Resultative Nouns	
Barbara GRABKA	
Słownictwo związane z obrzędowością roku kościelnego w <i>Słowniku gwar Lubelszczyzny</i> Haliny Pelcowej.....	109
– Vocabulary Associated with Ceremonies of the Church Year in Halina Pelcowa's <i>Dialect Dictionary of the Lublin Region</i>	

Ilona GUMOWSKA-GROCHOT

- Słownik gwar Lubelszczyzny* Profesor Haliny Pelcowej jako źródło wiedzy i inspiracji w edukacji regionalnej 121
- *Słownik gwar Lubelszczyzny (A Dialect Dictionary of the Lublin Region)* by Professor Halina Pelcowa as a Source of Knowledge and Inspiration in Regional Education

Irena JAROS

- O geograficznej ekspozycji polskich synonimicznych derywatów przymiotnikowych 133
- On the Geographical Exposition of Polish Synonymous Adjectival Derivatives

Tomasz JELONEK

- Funkcje nazw żon w tradycyjnej społeczności wiejskiej (na przykładzie Truskolas koło Częstochowy) 145
- Functions of the Wives' Names in a Traditional Rural Society (on the Example of Truskolasy Next to Częstochowa)

Halina KARAŚ

- Jeszcze o gwarowych wyrazach *zajda, zajdy, zajdki*, ich wariantach i derywatach 157
- More About the Dialect Words *Zajda, Zajdy, Zajdki*, Their Variants and Derivates

Józef KAŚ, Maciej RAK

- Historia polskiego Spiszu utrwalona w słowniku gwarowym (z prac nad *Ilustrowanym słownikiem gwary i kultury spiskiej*) 173
- History of the Polish Spiš Recorded in the Dialect Dictionary (from the Works on the *an Illustrated Dictionary of the Spiš Dialect and Culture*)

Justyna KOBUS

- Leksyka mikropola tematycznego *BURZA* w języku mieszkańców Wielkopolski (cz. 1) 187
- Lexis of the Thematic Microfield *STORM* in the Language of the Inhabitants of Greater Poland (Part 1)

Krzysztof KOŁATKA

- Krajna i Lubelszczyzna – leksykalne paralele (na przykładzie słownictwa kulinarnego) 199
- Krajna and Lublin Region – Lexical Parallels (on the Basis of Culinary Terms)

Katarzyna KONCZEWSKA

- Kałmuk* w gwarach polskich 215
- *Kałmuk* in Polish dialects

Renata KUCHARZYK

- Leksemy *brej dak*, *brejdaczka* w różnych odmianach polszczyzny..... 229
 – Lexemes *Brej dak*, *Brejdaczka* in Various Varieties of Polish Language

Ilona KULAK

- Totyz* – tajemnicza podhalańska nazwa rdestu plamistego (*Polygonum persicaria* L.)... 243
 – *Totyz* – the Mysterious Name of a Lady's Thumb Plant (*Polygonum Persicaria* L.) Used in the Dialect of the Podhale Region

Halina KUREK

- Chłopskie pole jako wartość 253
 – Peasant's Field as a Value

Renata MARCINIAK-FIRADZA

- Halina Irena Pelc (Pelcowa) z domu Bartnik – w kręgu imienia i nazwiska Jubilatki... 265
 – Halina Irena Pelc (Pelcowa) from the House of Bartnik – in the Circle of the Name and Surname of the Jubilarian

Marzena MARCZEWSKA

- Ten, który wie, mówi i czyni – specyfika leczenia chorób utrwalona w nazwach ludowych uzdrowicieli 283
 – The One Who Knows, Speaks, and Acts: The Linguistic Image of Healing Preserved in Folk Healers' Names

Stanisława NIEBRZEGOWSKA-BARTMIŃSKA

- Jest sobie biały świat, a w tym świecie żółty kwiat...* dystorsja czy spojrzenie przezierne w polskim ludowym obrazie świata? 301
 – *A White World, a Yellow Flower in It...* Polish Folk Worldview: Distortion or Transparency?

Błażej OSOWSKI

- Zwyczaje kulinarne w okresie od tłustego czwartku do Wielkiej Soboty w języku i kulturze mieszkańców Konina i okolic 321
 – Culinary Customs from Fat Thursday to Holy Saturday in the Language and Culture of the Inhabitants of Konin and the Surrounding Area

Kazimierz OŻÓG

- Kilka słów o moich rodzinnych lasowiackich gwarach 333
 – Some Remarks on My Native Lasowiak Dialects

Anna PIECHNIK

- Gwarowa leksyka ekspresywna odnosząca się do człowieka – analiza wybranych przykładów z południowej Małopolski w perspektywie odbiorczej..... 345
- Dialectal Expressive Lexis Referring to a Person – Analysis of Selected Examples from Southern Lesser Poland from a Receiver's Perspective

Anna PIOTROWICZ-KRENC, Małgorzata WITASZEK-SAMBORSKA

- O kilku neoregionalizmach związanych z transportem miejskim w Poznaniu..... 361
- On Several Neoregionalisms Related to Urban Transport in Poznań

Emil POPŁAWSKI

- Na wszystko jest przysłowie*. Kształtowanie się semantyki leksemu *przysłowie* w polszczyźnie ogólnej i dialektalnej 369
- *Na wszystko jest przysłowie*. The Formation of the Semantics of the Lexeme *Przysłowie* 'Proverb' in the Standard and Dialectal Polish Language

Artur REJTER

- Język wobec tożsamości społeczno-kulturowej i weryzmu literackiego. Nad śląską edycją *Tkaczy* (*Tkōczy*) Gerharta Hauptmanna..... 381
- Language in Relation to Socio-Cultural Identity and Literary Verism. On the Silesian Edition of Gerhart Hauptmann's *the Weavers* (*Tkōcze*)

Dorota Krystyna REMBISZEWSKA, Janusz SIATKOWSKI

- Warmińska gwara wsi Bredynki w wymiarze dialektologii historycznej..... 393
- The Warmia Dialect of the Village of Bredynki in Historical Dialectology

Elżbieta RUDNICKA-FIRA

- Elementy wschodniosłowiańskie w tekście *Dziadów* Adama Mickiewicza 403
- East Slavic Elements in Adam Mickiewicz's *Dziady*

Katarzyna SICIŃSKA

- Przydatność *Słownictwa ludowego*... Karola Dejny do badań nad leksyką z zakresu budownictwa 419
- The Usefulness of Karol Dejna's *Folk Vocabulary*... for Research on the Lexis in the Field of Construction

Jerzy SIEROCIUK

- Ze współczesnych gwar wielkopolskich: oboczność typu *pozywać* // *nazywać* 437
- From Contemporary Greater Poland Dialects: Ambivalence of the Type *Pozywać* // *Nazywać*

Kazimierz SIKORA

- Z dialektologią za pan brat, a nawet na Ty..... 451
 – To Have an Excellent Knowledge of Dialectology, to Know It Very Well – Like a Specialist

Urszula SOKÓLSKA

- Słownictwo związane z organizacją i życiem wsi w *Obrazkach stanu włościan litewskich do ich usamowolnienia to jest do roku 1864* Adama Bućkiewicza 465
 – Vocabulary Associated with the Organisation and Life of Villages in *Obrazki stanu włościan litewskich do ich usamowolnienia to jest do roku 1864* by Adam Bućkiewicz

Petar SOTIROV

- O bułgarsko-polskiej asymetrii w rozwoju leksyki pochodzenia prasłowiańskiego (na przykładzie wybranych bułgarskich słów gwarowych i ich odpowiedników w języku polskim)..... 481
 – On the Bulgarian-Polish Asymmetry in the Development of the Vocabulary of Proto-Slavic Origin (Based on the Example of Selected Bulgarian Dialectal Words and Their Equivalents in Polish)

Joanna SZADURA

- Drzewo takie nieszczęśliwe...* o idei kategoryzowania w kulturze ludowej na przykładzie osiki..... 491
 – *A Tree So Unhappy...* About the Idea of Categorization in Folk Culture as Exemplified by Aspen

Małgorzata ŚWIĘCICKA, Monika PEPLIŃSKA

- Profilowanie Kujawsko-Pomorskiego w przewodniku turystycznym *Bydgoszcz i okolice* (na przykładzie profili estetyzacyjnego i estetycznego) 505
 – Profiling the Kuyavian-Pomeranian Region in Tourist Guide *Bydgoszcz i okolice* (Based on the Example of Aesthetization and Aesthetic Profiles)

Anna TYRPA

- Młodość i starość według mieszkańców wsi..... 519
 – Youth and Oldness According to Village Residents

Jadwiga WANIAKOWA

- Pełna zagadek etymologia polskich gwarowych nazw roślin 537
 – The Etymology of Polish Dialectal Plant Names Is Full of Mysteries

Elżbieta WIERZBICKA-PIOTROWSKA

- W poszukiwaniu wyznaczników elegancji językowej 549
– In Search of Markers of the Elegance in Language

Maria WOJTAK

- Szkic o stylistyce gatunku 563
– A Sketch on the Stylistics of the Genre

Włodzimierz WYSOCZAŃSKI

- Wiadomości niepewne, fałszywe. Pogłoski, plotki, plotkowanie, plotkujący
(na materiale gwarowym) 575
– Untrue, False News. Rumours, Gossip, Gossiping, Gossipers (on the Dialect
Material)

- Recenzenci artykułów w bieżącym tomie 601